

Sveriges ödestimma 1968

Det tjeckoslovakiska experimentet med "socialism med ett mänskligt ansikte" fick sitt slut när Warszawapakten invaderade och återställde sin ordning. Men vad hade hänt som tjeckoslovakerna gripit till vapen och USA utlovat ett "kraftfullt stöd"? Som i sin tur i Kreml tolkats som ett försök att skapa en resning i östblocket. Det ena hade kanske gett det andra. De planer som var så noga utarbetade på båda sidor hade kanske inte gått att stoppa. I dag, när vi vet hur det gick, känns scenariot överklagt. Men hur överklagt var det då mitt upp i krisen?

Mörka moln över Folkhemmet

Pragvåren slås ned av Warszawapakts trupper. Blod flyter på Prags gator. USA ger befrielseörelsen sitt stöd. Spänningen stiger i Europa och beredskapen höjs.

Den svenska gränsen kränks. Främmande ubåtar och grodmän har syns i Stockholms skärgård. Fältflygaren Anders Persson bolmar oroligt på sin pipa. Det ser illa ut.

Anders tar farväl av sin familj. Fruen tar barnen i Amazonen och drar till hemlig ort. Resan är planerad sedan länge. Flygarna vet att deras familjer kan vara hotade.

Själv tar han mopedan till sin krigsflygbas i närheten. Nu måste planen upp i luften. På marken är de sårbara. Den värnpliktiga markpersonalen har redan kallats in.

Warszawapakts pansar har gått in i Väst-tyskland. I Sverige införs allmän mobilisering. Stockholms Central är full av militärpolis, inkallade och gråtande flickor.

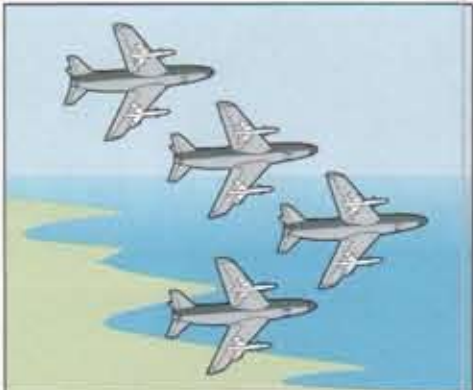
Mobiliseringen störs av sabotage. Hamnar, broar, oljeförråd och järnvägar bombas. Från skärgården och i Norrland rapporteras om sovjetiska specialförband.

De första krigsförbanden har nu satts in i strid mot sovjetiska fallskärms soldater. Angriparen försöker att säkra brohuvuden för en landstigning. Men var?

Svenska spaningsplan skjuts ned över Östersjön. Men man hinner rapportera att en landstigningsstyrka håller på att samlas vid den baltiska kusten.

Det attackeskadern har övat i årtal är nu verklighet. Nu kan det vara landets ödestimma. Tiotimmarsslaget om Östersjön kan börja....

Svenskt attackflyg

A32A Lansen – ett stort steg framåt

A 32 Lansen tog attackflyget in i jetaldern och ersatte det propellerdrivna Saab B 18. Totalt byggdes 450 Lansenplan. J 32 B var ett allvädersjaktplan och S 32 ett spaningsplan. Lansen hade en förare och en navigatör och var under många år flygvapnets vanligaste flygplan. Längd: 15 m Spännvidd: 13 m Höjd: 4,6 m

Motor: Rolls-Royce Avon Mk47A 4790-kp (6 660-kp med EBK)

Toppfart: 1 125 km/h (MACH 0,91)

Antal: 287 st (attack)

I tjänst: 1958-72

Vapnen

Robot 04 var det mest avancerade vapnet. Lansen kunde också bära vanliga bomber och raketer. I nosen satt fyra 20 mm automatkanoner med totalt över 700 skott.

RB 04

Störkapsel (aktiv störning)

Minbomber 500, 600 kg

Sprängbomber 50, 120, 250 kg

Lysbomb 80 kg Remsfällare

Raketer – 13,5, 14,5, 15 cm

Baserna

Första attackeskadern hade som mest tolv divisioner som kunde spridas ut över ett nät av krigs-flygbaser. Baserna gjorde att man kunde hålla en hög beredskap i flera riktningar samtidigt. Baserna krävdes för att planen kunde spridas över landet och därmed ökade chanserna att överleva.

Formation

Attackflygets standardformation var gruppen som bestod av fyra plan. Den ses i sista rutan i serien till vänster. Bara hälften av planen hade navigatörer och radar. De övriga fick hänga med i en mycket tät formering. Man skulle kunna flyga med en spännvidds avstånd även i mörker. Den samlade eldkraften hos en grupp var avsevärd och robot 04 stod på en nivå som var unik i det svenska försvaret på den tiden.

Ryssen kommer!

Ungefär så här bedömde svenska underrättelsetjänsten att de ryska invasionsflottan skulle se ut. Cirka 30 landstigningsfartyg omgivna av skyddsfartyg. Flyget ulle i första hand anfälla skyddsfartygen. Konvojen gick i cirka 10 knop. Överfarten kunde ta 10-12 timmar.

16.00 Avfärd

Konvojen har efter flera timmar formerats. Detta har förmodligen inte inträffat i hemlighet. Svenska ubåtar kan finnas nära baltiska kusten.

20.00 Första flyganfallet

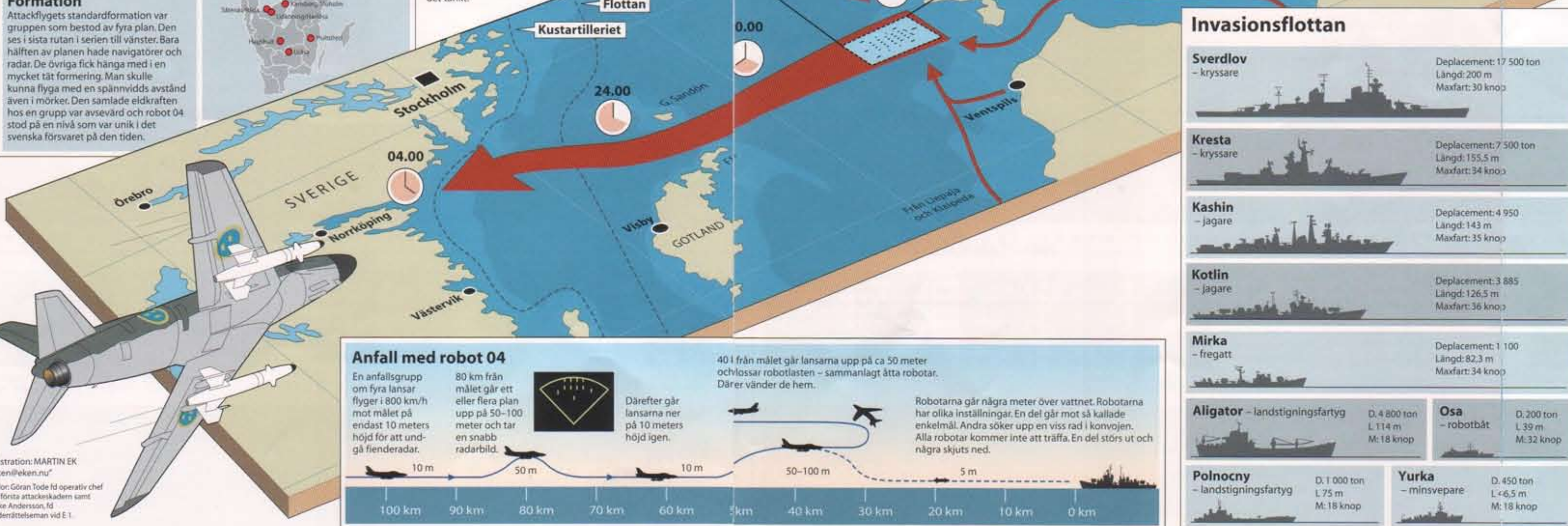
Fyra grupper attackplan gör det första anfallet. Därefter ytterligare 3-4 anfäll i grupper om två. Man väntar 5-10 minuter mellan varje anfäll för att träffa fartyg ska hinna sjunka undan.

24.00 Flottan anfaller

Det sista flyganfallet är samordnat med flottan som löper ut med en jagarflottill från skärgården. (Se separat grafik) När flottan anfäller ska de flesta skyddsfartyg vara utslagna.

04.00 Slutstriden

Kustartilleriet täckte de viktigaste farlederna med minfält och kanoner. Om kustartilleriet inte slagits ut tidigare skulle en landstigning vid en försvaret kust bli mycket svår. Om angriparen ändå kom i land så väntade armén vid stranden. Så var det tänkt.

Invasionsflottan samlar sig
Invasionsförsöket krävde stora förberedelser. Det som skulle skeppas över var cirka 5 000 man vältränad marininfanteri. Fartyg av olika slag skulle komma från olika håll längs Östersjöns östra kust. De landstigningsfartyg som behövdes fanns normalt inte i Östersjön. Antingen måste de komma från annat håll eller så måste man snabbt bygga nya fartyg. Detta kunde dock göras på relativt kort tid.

Invasionsflottan

Sverdllov – kryssare	Deplacement: 17 500 ton Längd: 200 m Maxfart: 30 knop
Kresta – kryssare	Deplacement: 7 500 ton Längd: 155,5 m Maxfart: 34 knop
Kashin – jagare	Deplacement: 4 950 ton Längd: 143 m Maxfart: 35 knop
Kotlin – jagare	Deplacement: 3 885 ton Längd: 126,5 m Maxfart: 36 knop
Mirka – fregatt	Deplacement: 1 100 ton Längd: 82,3 m Maxfart: 34 knop
Aligator – landstigningsfartyg	D: 4 800 ton L: 114 m M: 18 knop
Polnocny – landstigningsfartyg	D: 1 000 ton L: 75 m M: 18 knop
Yurka – minsvepare	D: 450 ton L: 46,5 m M: 18 knop
Osa – robotbåt	D: 200 ton L: 39 m M: 32 knop

Anfall med robot 04

En anfallsgrupp om fyra lansar flyger i 800 km/h mot målet på endast 10 meters höjd för att undgå fienderadar.

80 km från målet går ett eller flera plan upp på 50-100 meter och tar en snabb radarbild. Därefter går lansarna ner på 10 meters höjd igen.

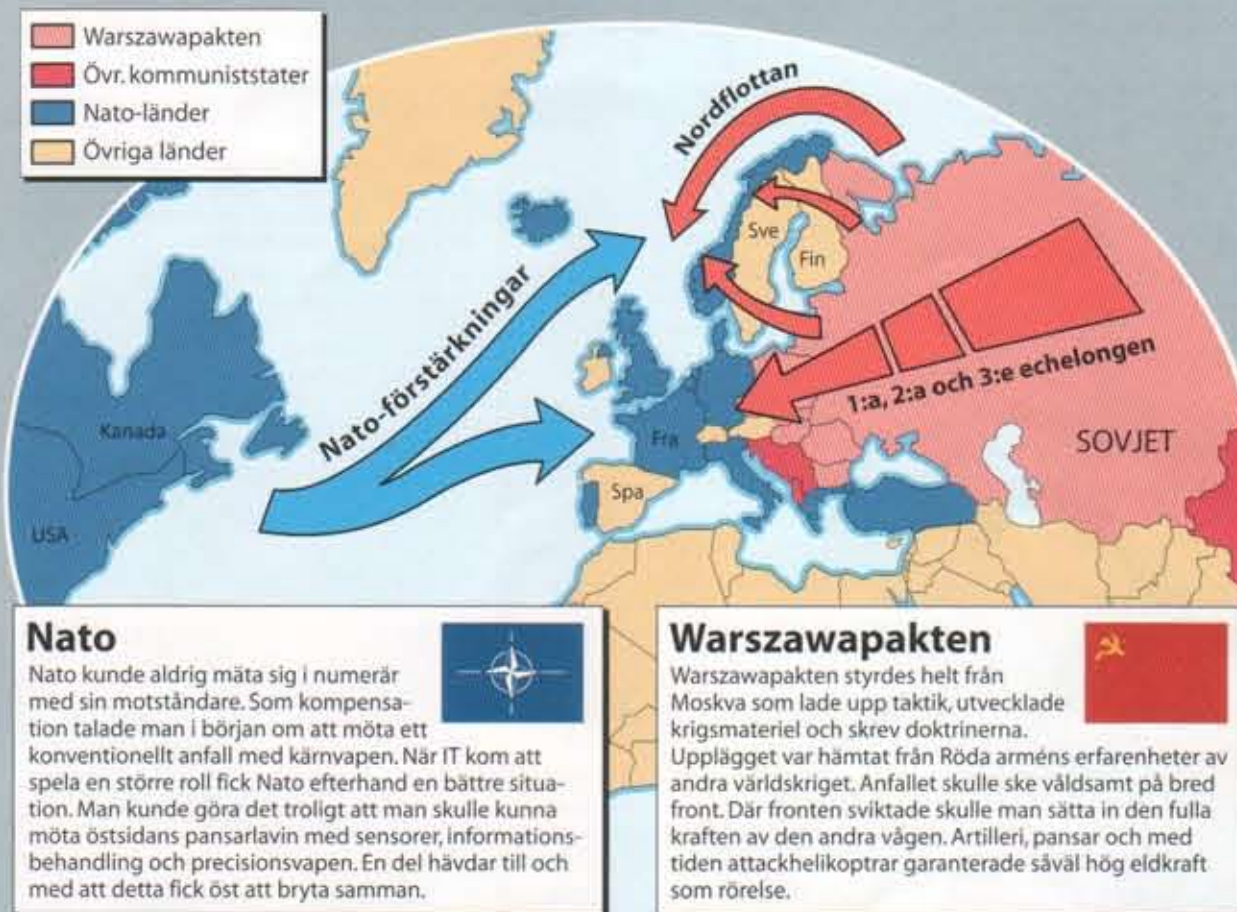
401 från målet går lansarna upp på ca 50 meter och lossar robotlasten – sammanlagt åtta robotar. Därifrån vänder de hem.

Robotarna går några meter över vattnet. Robotarna har olika inställningar. En del går mot så kallade enkelmål. Andra söker upp en viss rad i konvojen. Alla robotar kommer inte att träffa. En del störs ut och några skjuts ned.

Varför vägen över Folkhemmet?

Grundtanken med det stora kriget var att Warszawapakten skulle bryta igenom järnridån med enorma pansarstyrkor. När den första vägen var förbrukad skulle den andra så kallade echelongen komma. Det var den som skulle utdela nådstöten och nå de stora hamnarna vid kanalkusten på några dagar. För Nato gällde det att hålla stånd i väntan på de stora förstärkningarna från USA. Men då handlade det inte om dagar utan om veckor.

För att störa denna förstärkning måste den sovjetiska flottan bryta sig ut från Murmansk och komma ut på Atlanten. För att skydda denna operation och sin flotta måste Sovjet behärska norska kusten. Vägen dit ansågs gå genom Sverige som också hotades av att Sovjet ville flytta fram sitt luftförsvar. Det var så vi kunde dras in i det stora kriget som skulle kunna utvecklas till ett tredje världskrig och ett fullskaligt kärnvapenkrig.

Nato

Nato kunde aldrig mäta sig i numerär med sin motståndare. Som kompensations talade man i början om att möta ett konventionellt anfäll med kärnvapen. När IT kom att spela en större roll fick Nato efterhand en bättre situation. Man kunde göra det troligt att man skulle kunna möta östsidans pansarlävin med sensorer, informationsbehandling och precisionsvapen. En del hävdar till och med att detta fick öst att bryta samman.

Warszawapakten

Warszawapakten styrdes helt från Moskva som lade upp taktik, utvecklade krigsmateriel och skrev doktrinerna. Upplägget var hämtat från Röda arméns erfarenheter av andra världskriget. Anfallet skulle ske våldsamt på bred front. Där fronten sviktade skulle man sätta in den fulla kraften av den andra vägen. Artilleri, pansar och med tiden attackhelikoptrar garanterade såväl hög eldkraft som rörelse.

Sverige ansåg sig hotat av två olika angreppsfäll: kustinvasionen och den stora landinvasionen i övre Norrland. Den senare hade förmodligen krävt att Finland hade besegrats eller avstått från att göra motstånd.

Enligt den svenska så kallade marginaldoktrinen kunde de två blocken bara sätta in mindre styrkor för att slåss om Sverige. Enligt en senare doktrin var det just flankerna längs fronten mellan öst och väst som var utsatta. Just detta att vara på marginalen kunde också ses som att tröskeln för militära operationer här var lägre än i Centraleuropa.

Sverige kunde vara krigsberett efter tre dygns mobilisering. När alla kallades in hade armén över 800 000 man. Mobiliseringen krävde en förberedelsestid som man räknade med att man skulle få. Mot ett överraskande anfäll hade försvaret ingen beredskap förutom flygvapnet. Flottans fartyg bemannades till stor del av värnpliktiga.